

Abstrakt

Předkládaná studie se zabývá v českém prostředí dosud nedostatečně zkoumanou problematikou, a sice mírou osvojení dovednosti práce s mapou u žáků různých věkových skupin. Konkrétně pak mapovými dovednostmi žáků ve věku 11, 15 a 18 let, tedy žáků na konci prvního a druhého stupně základní školy a na závěr studia na střední škole. Výběr žáků těchto věkových skupin tak umožňuje porovnání jejich mapových dovedností s požadavky na výkon žáků obsažené v oficiálních kurikulárních dokumentech.

V rámci studie jsou nejprve vymezeny mapové dovednosti, a to jak na základě diskuse zahraniční literatury, tak také na základě začlenění mapových dovedností do obecného systému dovedností. Následně byla provedena analýza českých kurikulárních dokumentů, jejíž výsledky byly následně porovnány s výsledky analýzy kurikulárních dokumentů Slovenska, Finska a USA za účelem zhodnocení koncepce požadavků na mapové dovednosti žáků. Z výsledků této srovnávací analýzy je zřejmé, že české kurikulární dokumenty se z hlediska požadavků na dovednosti práce s mapou vyznačují určitou nahodilostí a také absencí jasné čitelné koncepce jejich rozvoje na jednotlivých stupních vzdělání. Na základě této analýzy byly dále identifikovány jádrové mapové dovednosti – dovednost lokalizovat objekty na mapě, používat mapu jako zdroj informací a samostatně tvořit mapové výstupy. Právě na první dvě skupiny mapových dovedností byl zaměřen následující výzkum zjišťující s pomocí testu gradující náročnosti mapové dovednosti žáků.

Výsledky tohoto testování, do něhož se zapojilo 1323 žáků, pak jasně prokázaly, že mapové dovednosti se vyvíjejí s věkem a v závislosti na intelektové vyspělosti žáků. Přičemž žáci ovládají spíše ty dovednosti, které jsou ve výuce častěji procvičovány, tj. zejména lokalizace objektů na mapě. Jasně se mimo jiné prokázala skutečnost, že požadavky na mapové dovednosti žáků na konci 1. stupně základní školy jsou v kurikulech značně podhodnoceny, žáci tohoto věku jsou schopni úspěšně řešit také většinu úloh určených patnáctiletým žákům. Naopak jako problematické se ukazuje, že žáci ani jedné věkové kategorie plně neovládají mapové dovednosti, které jsou jim striktně předepsány v kurikulárních dokumentech. Z výsledků testování je také zřejmý značný vliv pohlaví respondentů na jejich úspěšnost, neboť chlapci vesměs všechny úlohy řešili s vyšší úspěšností než dívky. Z dalších charakteristik majících vliv na úspěšnost žáků v testu je možné uvést typ školy, kterou navštěvují, oblíbenost předmětu a také známku na posledním vysvědčení.

Klíčová slova: geografické vzdělávání, geografie, mapové dovednosti, test, srovnávací analýza, kurikulární dokumenty, Revidovaná Bloomova taxonomie, dovednost, mapa, stupně vzdělávání, kurikulární reforma